

ТУРИСТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовані параметри використання туристичної інфраструктури як складової економічної безпеки держави на прикладі Рівненської області.

Ключові слова: туризм, туристична інфраструктура, туристична діяльність, економічна безпека.

Проанализированы параметры использования туристической инфраструктуры как составляющей экономической безопасности государства на примере Ровенской области.

Ключевые слова: туризм, туристическая инфраструктура, туристическая деятельность, экономическая безопасность.

The parameters of the use of tourist infrastructure are analysed as component economic security of the state on the example of the Rivnenska area.

Key words: tourism, tourist infrastructure, tourist activity, economic security.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. “Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виняткової (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу... Кожен громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону” - це гласить ст. 13 Конституції України [1]. Земля і надра, які є природними ресурсами та власністю українського народу, мають грошову вартість. Вартість природних ресурсів, як об'єкта права власності українського народу, підлягає рівному розподілу між громадянами.

На сьогодні проблема національної безпеки будь-якої країни значною мірою визначається економічними чинниками, до складу яких входять і природні рекреаційні ресурси з домінуючою роллю природних заповідних об'єктів і їх ефективного використання. Національна безпека України багато в чому полягає у спроможності зменшити залежність від зовнішніх матеріальних джерел, що забезпечує стійке функціонування промислового комплексу [2].

Сучасна індустрія туризму є однією з найбільш високоприбуткових галузей світового господарства. Доходи від туризму стійко займають третє місце після доходів від експорту нафти, нафтопродуктів та автомобілів. В останні роки частка туризму складала: у світовому валовому доході - біля 10%, у загальному обсязі світового експорту - 8%, у загальному обсязі світової торгівлі послугами - 35%. Загальні витрати на внутрішній та міжнародний туризм складали 12% світового ВВП. Така позитивна тенденція збережеться і надалі. Зростання туризму має відбутися переважно за рахунок появи нових відвідуваних територій та альтернативних видів туризму, оскільки традиційні райони світового туристичного ринку вже практично досягли межі рекреаційної ємкості.

Беручи це до уваги, можна стверджувати, що Україна (і зокрема Рівненська область) має унікальну можливість зайняти свою нішу на світовому туристичному ринку. Більше того, за прогнозом Всесвітньої Туристичної Організації до 2020 р. Україна може ввійти у першу двадцятку країн – найбільш популярних напрямків туризму [3].

Аналіз останніх джерел з цієї проблеми. Питання, присвячені розвитку туризму, державному регулюванню і підтримці підприємницької діяльності, розглядаються в працях Ч. Тейлора, М. Картера, М. Пітерса, Ж.-Б. Сея, П. Самуельсона, Ф. Кроусона, Д. Бокса, Д. Лаундберга, Г. Ставенга, В.В. Буєва, Е. Бухвальда, В.А. Квартального, Тимошенка З.І., Муніна Г.Б., Самарцева Є.В., Любіцевої О.О., Палехи Ю.І. [6], Дядечко Л.П., Рутинського М.І, Зінька Ю.В., Мальської М.П., Худо В.В., Мірошніченко А.А., Винниченка І.І., Олійника Я.Б., Степаненка А.В. Однак розробка параметрів використання туристичного потенціалу територій з метою покращення економічної безпеки не завершена.

Мета дослідження полягає в здійсненні комплексного аналізу туристичної інфраструктури як складової економічної безпеки на прикладі Рівненщини.

Відповідно до мети потрібно було розв'язати такі завдання:

- з'ясувати існуючі економічні і географічні уявлення про туризм;
- проаналізувати особливості методологічних підходів;
- обґрунтувати параметри туристичної інфраструктури Рівненської області.

Виклад основного матеріалу і обґрунтування результатів дослідження. Туристична діяльність (надання туристичних послуг) - це підприємницька діяльність, здійснена юридичними особами і індивідуальними підприємцями без утворення юридичної особи і регулюється цивільним законодавством. Суб'єктами підприємництва у сфері туризму виступають, головним чином, туристичні організації як юридичні особи і громадяни - індивідуальні підприємці без утворення юридичної особи [6].

Не секрет, що Україна знаходиться ще доволі далеко у рейтингу найбільш привабливих туристичних держав світу. І однією з причин відставання є низька поінформованість потенційного закордонного і внутрішнього туриста, достатньо вибагливого і спрагло до природної чи автентичної екзотики, про наявність таких об'єктів на території нашої держави. А такі місця, де у відвідувачів створюється відчуття зупинки часу і відсутності впливу цивілізації, на щастя ще існують. І особливо їх багато в Рівненській області.

“Рівненщина – край, що займає особливе місце на карті України, край, що впродовж віків перебував в епіцентрі європейських історичних подій, наукової та творчої діяльності, серце древньої Волині”. Розвиток туристичних та курортно-рекреаційних ресурсів Рівненської області перебуває на достатньо високому рівні. Основною з переваг є значний відсоток залісненості території (приблизно 40% від площі області загалом,

або 850 тис. га лісу), сприятливі кліматичні умови (сніжна зима, тепле і водночас не жарке літо), цікава і раритетно унікальна історико-культурна спадщина [4].

До природно-рекреаційного фонду області віднесені майже 270 територій та об'єктів, з них – 26 об'єктів державного значення. Областю протікає 170 великих і малих річок, найбільші з них Прип'ять, Стир, Горинь. Серед 52 озер на території області, 8 мають площу водного дзеркала понад 100 га, з них унікальні - Біле озеро та Нобель. До переліку історичних міст України віднесені 13 населених пунктів Рівненщини. Серед них міста Рівне, Дубно, Корець, Острог, Дубровиця, Радивилів, Березне, селища Гоща, Клевань, Мізоч, Млинів, Степань, Володимирець. На території області є державні історико-культурні заповідники міст Дубно та Острога та державний історико-меморіальний заповідник „Поле Берестецької битви”. Крім того, нараховується майже 1100 пам'яток археології, 1800 пам'яток історії, 340 пам'яток архітектури, понад 90 пам'яток монументального мистецтва. Серед них унікальними туристичними об'єктами не тільки в Україні, а й в Західній Європі загалом можуть є діюча вузькоколійна залізниця Антонівка-Зарічне та Тараканівський форт.

На Рівненщині проводиться понад 15 різножанрових міжнародних фестивалів та конкурсів. Деякі з них, як наприклад „Древлянські джерела”, поступово перетворюються на якісний фестивальний туристичний продукт області. Інші, такі як „Коляда”, „Нобельська премія”, „Біле озеро”, „Тарас Бульба” можуть також стати візитною картою області.

Розпорядженням голови облдержадміністрації від 5 грудня 2005 р. № 580 “Про акредитаційну комісію з видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу” затверджене положення про акредитаційну комісію. За цей час виданий 21 дозвіл на право здійснення такого супроводу. Управлінням культури і туризму облдержадміністрації створені і постійно оновлюються банк даних діючих екскурсив області та база даних для туристів про місця їх розміщення – готелі, приватні садиби, кемпінги, туристичні центри. Туристична інфраструктура області нараховує 78 туристичних фірм, 22 підприємства готельного господарства і 23 санаторно-курортних (оздоровчих) заклади, де задіяний 1571 працівник [5]. В області приймають гостей 29 господарів сільського туризму.

Протягом п'яти років величина реалізації турів зросла утричі, а кількості турпідприємств удвічі. За турпослугами звернулися 58383 особи, а доходи у грошовому виразі сягнули значення майже 29 млн. грн. Найбільші надходження надав виїзний туризм – 8,2 млн. грн., обсяги реалізації якого з 2004 р. зросли у шестеро. Ріст продажу турів для іноземних туристів і внутрішнього ринку склав 2,2 і 1,9 рази, відповідно, а у 2008 р. прибутки склали 2,6 млн. грн. і 4,8 млн. грн., відповідно. Загалом обсяг туристичних послуг зріс на 17% [5]. Показник зайнятості населення області в туризмі вказує на приріст показника за 2004-2008 рр. у 1,3 рази.

Обсяг реалізації туристичних послуг за цей період зріс у 3 рази (понад 28 млн. грн.). А чисельність суб'єктів туристичної діяльності зросла у 2 рази. Однак у доходну частину бюджету Рівненської області надходження від туристичної галузі зросли тільки у 1,8 рази і її частка в загальному об'ємі скоротилася на 0,5%. В грошовому виразі надходження склали за 2008 р. 2,1 млн. грн. і продовжують зростати [5].

Управлінням культури і туризму облдержадміністрації складений реєстр об'єктів культурної спадщини з визначенням найменувань, місцезнаходження, дат подій, у зв'язку з якими об'єкти набули статусу пам'ятки.

Території об'єктів природно-заповідного фонду, що належать Рівненській області, відмежовані в натурі відповідними межовими знаками встановленого зразка. Ведуться роботи з розширення мережі природоохоронних територій.

В межах транспортного коридору Київ-Чоп на Рівненщині забезпечено безперешкодний викуп земель несільськогосподарського призначення для здійснення підприємницької діяльності. У Гоцанському районі на території Агатівського лісу та правої тераси річки Горинь створюється регіональний ландшафтний природний парк „Погориння”. Розроблені маршрути Дубенським районом області: „Наш край з найдавніших часів”, „Наш край в період визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького”, „Духовні святині”, „Дубенщина в період світових воєн”. Розроблені туристичні маршрути Костопіль-Берестовець-Базальтове-Дюксин-Суськ.

Розроблені 4 туристичних маршрути Березнівським районом, 3 маршрути по „Надслучанській Швейцарії” та 3 екологічні стежки.

Розроблені та пройшли апробацію маршрут I категорії складності по Острозькому, Здолбунівському районах, маршрути III ступеню складності по Рокитнівському та Дубровицькому районах, водний маршрут I категорії складності по р. Случ, III ступеню складності по річках Вілії і Горині.

Розроблений туристичний маршрут „Дорога до храму”, який передбачає відвідання найдавніших церков Костопільського району.

Створений банк даних інвестиційних проектів. Інформація про можливості регіону поширюється на сайтах центральних та місцевих органів влади, в друкованих засобах масової інформації, при проведенні бізнес-форумів і конференцій. Зокрема, до каталогу „Інвестиційних проектів і пропозицій підприємств та організацій Рівненської області” включені проекти з розвитку зеленого та кінного туризму. Розроблений проспект „Рівненщина запрошує” та „Інвестиційний паспорт Рівненської області”.

Демидівською та Березнівською районними адміністраціями налагоджена співпраця з Рівненською обласною організацією всеукраїнської громадської організації „Українська асоціація маркетингу”, в рамках якої залучена міжнародна технічна допомога у розвиток галузі туризму на Рівненщині. Створений сайт сільського туризму та виданий

буклет про послуги господарів Березнівського та Демидівського районів „Рівненська область. Відпочиваємо на селі”. Проведено низку семінарів-тренінгів з питань розвитку сільського туризму для безробітних громадян із залученням представників організацій, об’єднань, які мають досвід роботи з міжнародними фондами. Для реалізації цих заходів забезпечується: надання методичної та інформаційної допомоги; формування баз даних земельних ділянок, проектів, інвесторів; реалізація пілотних програм і проектів, зокрема облаштування та модернізація вузькоколіїної залізниці Антонівка-Зарічне та розвиток історико-культурних центрів (Острог, Дубно, Корець і ін.); створення Інтернет-порталу „Рівненщина туристична”; здійснення ефективної реклами, видання рекламних матеріалів про туристичний потенціал області та поширення їх в спеціалізованих виданнях, торгово-економічних місіях України та за кордоном; проведення рекламних турів Рівненщиною для представників закордонних, всеукраїнських і місцевих мас-медіа; підтримку акцій, спрямованих на популяризацію місцевого туристичного продукту; розвиток зеленого туризму шляхом видачі безвідсоткових мікрокредитів в рамках програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі „Власний дім”.

Перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі Рівненської області полягають у: впровадженні нових інноваційних проектів; залученні інвесторів для розбудови та проектування нових туристичних комплексів, на основі використання історичних баз відпочинку; розбудові туристичних комплексів вздовж транспортного коридору Київ-Чоп; створенні телепередачі „Відпочивай на Рівненщині” – про місцеві туристичні можливості регіону; встановленні інформаційних знаків на найбільших транспортних автошляхах області; облаштуванні в лісових господарствах місць для відпочинку населення.

Висновки. Серед основних завдань обласної адміністрації на 2011 р. є: підвищення рівня та якості готельних послуг шляхом проведення сертифікації та категоризації засобів розміщення усіх форм власності на території області; сприяння розвитку іноземного та внутрішнього туризму, формування цілісної системи розвитку дитячого та молодіжного туризму; розвиток готельного бізнесу та розбудови туристичної інфраструктури області вздовж міжнародних транспортних магістралей; підтримка інноваційних проектів в галузі туризму; підвищення рівня зайнятості населення через підтримку розвитку сільського туризму; сприяння залученню інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази підприємств туристичної та курортної індустрії. Раціональне використання туристичної інфраструктури регіону здатне забезпечити вирішення економічних і соціальних проблем. Нові робочі місця, ефективні природоохоронні заходи і притік капіталу в туристичну галузь дозволять значно знизити соціальне напруження в державі і стати складовими економічної безпеки. Ці особливості змальовані на прикладі Рівненської області, для якої

прийнятним і перспективним є створення мережі туристичних господарств на базі існуючих природних ресурсів.

1. Конституція України, - Харків: Фоліо, 2005. – 222 с.
2. Мінерально-сировинна база України / Геологічна служба та надрокористування в Україні 2008. – К.: Український видавничий консорціум, 2008. - 398 с.
3. Зелений туризм Рівненщини для власників садиб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://greentour.awardspace.com/info.html>
4. Рівненський туристичний Інтернет портал “Рівненщина туристична” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tourism.rv.ua/>
5. Статистичний щорічник Рівненської області за 2008 рік / За ред. Ю.В. Морозова; відповідальний за випуск Г.О. Стецюк. - Рівне : Головне управління статистики в Рівненській області, 2009. - 955 с.
6. Мунін Г.Б., Тимошенко З.І., Самарцев Є.В., Змійов А.О. Маркетинг туризму. Ч. 1. К.: В-во Європейського у-ту, 2006. – 324 с.

УДК 911.3

Мельник Л. В., Петренко О.Ю.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

У статті охарактеризовано особливості становлення і розвитку зерно продуктового ринку в Україні. Визначено чинники формування та напрямки підвищення ефективності зернового виробництва.

В статье охарактеризованы особенности становления и развития зерно продуктового рынка в Украине. Определены факторы формирования и направления повышения эффективности зернового производства.

An human-geographical analysis of a Grain market analysis of the impact of various factors on the formation and development of the Grain Market in Ukraine, the place of Ukraine in world grain trade.

Ключові слова: ринок, зерно продукто́вий ринок, зерно продукто́вий під комплекс.

Ключевые слова: рынок, зернопродукто́вый рынок, зернопродукто́вый подкомплекс.

Keywords: market, food grain market, Grainproducing subcomplex.

Вступ. Постановка проблеми. Майже на всіх історичних етапах розвитку суспільства зерно було і нині залишається важливим джерелом багатства України як і значної частини інших країн світу. Для сьогоденної України зерновиробництво та ринок зерна є надзвичайно актуальним питанням, адже зернове господарство в нашій державі з давніх часів було провідною галуззю розвитку аграрної сфери. Зерно займає особливе місце серед базової сільськогосподарської продукції, що забезпечує продовольчу безпеку України. Тому актуальним є всебічне вивчення зернопродуктового ринку, підвищення значення ринкового середовища для розвитку економіки та соціального забезпечення населення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та загальнометодологічні проблеми розвитку зернопродуктового підкомплексу знайшли відображення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Г.В. Балабанова, В. Бойка, В. Власова, В.М. Ганганова, А.